

داکتر یارمحمد کارشناس محیط زیست

آبخیزی رودها

آبخیزی پهنه ای آب رود ها ناشی از بارش روان آب یا با گرم شدن هوا یخچالهای طبیعی مناطق آب شده به دریا سرا زیر شده وهم از اثر لب ریز شدن جهیل ها یا آب انباشت ها کوهی رودخانه ها آب خیزی را دریافت می نماید. در حوضه های آب خیز افغانستان به انحاء مختلف هرساله دچار تخریب وفرسایش است به طوری که طی سه دهه اخیر فرسایش آب دریای آمو، پنجشیر، کنر، اندراب در فصل گرما تابستات به حد آب این دریا ها تغییانی یا بلند می شوند که در کنار خود زمین های زراعتی را تخریب و باغ های میوه را از بین می برند و راه های مواصلاتی را مسدود می سازد.

یخچال های طبیعی که در نقاط مرتفع کشور ما وجود داشت و بهترین منابع مطمئن ذخیره آبی کشور را تشکیل میداد به دلیل از بین رفتن پوشش گیاهی در طی این پنج دهه بتدریج این یخچالها ها ذوب گردیده و در حال نابودی است. . موجودیت بته زار های سبز با عث سرد شدن منطقه و ماندگاری این یخچالها می شود.

یکم علت ذوب سریع یخچالها غیر علمی استفاده بری بخش اعظمی آب آمو در کشت پنبه زمین های شور از بکستان و ترکمنستان است که آنها از طریق آبشویی سالانه خاک شور بهسازی کرده که هنوز هم کشت گسترده پنبه در زمین های شور آنها ادامه دارد. آبیاری میلیون هکتار زمین شور پخته طی شش ماه سال با نرم آبیاری 4 الی 6 روز بخار و غبار نمک آلو آن باعث بلند روی درجه حرارت هوا در منطقه شده است و در نتیجه سبب کمی رطوبت هوا در منطقه شده و از اثر کمی رطوبت محیط صحرای را در منطقه بوجود آورده است در طول سال باران کم و قفوی می بارد و باعث خشک شدن بته ها و گیاهان دشت و دامنه کوه ها منطقه شده است و گرمی آن آرام آرام به یخچالها سلسله کو هنوکش رسیده و باعث ذوب شدن سریع آنها شده است.

دوم علت آن علل مختلف ازجمله مسایل اقتصادی هرروز شاهد نابودی دامنه کوه ها و دشت ها از پوشش گیاهی از قبیل هنگ بد بوی و کندن ریشه شرین بویه (ملگیش) پیاز کوه گل های وحشی و جنگل ها هستیم که در صورت غفلت شاید تا چند سال دیگر تنها نامی از آنها باقی خواهد ماند. مسئولین اداری ملی محیط زیست باید مانع کندن ریشه های شیرین بویه و لگد مالی چرای گله ها که علل تخریب از بین رفتن پوشش گیاهان این منطقه شود که تا مردم از عمل زین رسانی جداً خود داری کنند که حیات این گیا هان سبز می توانند آب را ذخیره کنند و آنرا به مرور زمان و به آهستگی به منابع آبیاری روی زمین مانند جوی ها در یاها و ذخایر زیرزمینی بدهد. بته زار های مناطق سبز نیز با عث سرد شدن منطقه و ماندگاری این یخچالها می شود.

سوم علت آن زندگی چوپان و چرانیدن رمه ها گوسفند و گله بز در چراگاه های منطقه یخچالی است که در نتیجه چراندن بی رویه با عث تخریت اکوسیستم کوهستانی می شود بز به دلیل عادت و نوع حرکت سرو فک ها در موقع تغذیه به کمک اوره های قوی خود گیا هان را گرفته و با ضربه آن را همراه با ریشه از خاک خرج می کند. بز شاخه و برگ در ختان با استادن روی دو پای عقب خود شروع به خوردن می کند و حتی قادر است که تا نوک در ختان نیز بالا برود و به نقش تخریبی اش پیر دازد. همین ویژگی ها باعث شده است که بز را حیوان زیان اور بدانند

که باعث فقیر شدن و حتی از میان رفتن چراگاه و جنگل‌ها و نابود شدن پوشش گیاهی و افزایش خاک و در نتیجه تخریب محیط زیست می‌شود.

چهارم علت جنگ و نبرد نظامی سبب آلودگی هوای افغانستان با گرد و خاک تا اندازه‌ای است که ریزگرد ها توسط وزش باد های به یخچالها نیز خود را رسانیده است و باعث ذوب سریع یخچاتها شده است.

مدارک

ویکی پیدیا

سیل ، راه های حل پیش گیر از سیلاب ها

سیل یکی از رویدادهای طبیعی است که هرساله بر اثر تغییرات جوی ناگهانی هوا در جای لج و برهنه از پوشش گیاهی با اثر فشار روان آب بوجود می آید. سیل در جاهایی جاری می شود که شیب زمین زیاد باشد ، زیرا آب فرصت کافی برای نفوذ در خاک برهنه پوشش گیاهی را نمی یابد و در نتیجه به سرعت جاری می شود و آب هر قدر به سمت پایین تر پیش می رود ، سرعت و حجم آن در زمین شیب افزایش یافته و قدرت تخریب آن در پهنه ای زمین آرام تر می شود.

ذوب سریع یخ ها و بارندگی های شدید در مناطق برهنه از پوشش گیاهی سیل را نیز پدید می آورد. خطرناک ترین انواع سیلاب همان سیل های ناگهانی هستند که اهالی از وقوع آنها کاملاً بی خبر اند و به طور ناگهانی با آن مواجه می شوند.

این سیل های ناگهانی معمولاً بر اثر بارندگی بسیار زیاد در کوهستان های برهنه از پوشش گیاهی اتفاق می افتد. بخاطر این که خاک برهنه قادر به جذب قطرات آب بیشتر از 30 درصد بارش نیست. بارش جذب نشده آب بر روی زمین جاری شده و روان آب ناگهانی را با فشار در نقاط پایین دست موجب مپ شود که این خود باعث وارد شدن خسارات به باغ ها، کشتزارها، خانه ها می شود.

دلیل برهنه شدن کوه ها از پوشش گیاهی، کندن بی رحمانه بوته ها و گیاهان و چرای بی رویه ای است که باعث برهنه شدن کوه ها و دشت ها از پوشش گیاهی می شود که در نتیجه این کار، خاک بطور مستقیم مقابل شعاع آفتاب قرار گرفته در این صورت درجه حرارت بالا رفته و خاک خشک می شود و دیگر توان جذب باران و نگه داشتن برف را نخواهد داشت. پیامد فوری این وضعیت باعث سریع آب شدن یخچال های منطقه و افزایش سیل و برف کوچ، جریان شن روان و توفان در این مناطق می شود.

سیل و برف کوچ و توفان، افزون بر آسیب های که به کشاورزی و محیط زیست وارد می کند هر سال باعث مرگ افراد زیادی در این مناطق خواهد شد. کندن بیش از حد گیاهان سبب آسیب رسانی به محیط زیست منطقه می شود. تخریب بیش از حد گیاهان اثرات مخربی را روی سطح منطقه می گذارد و هم به روند بیابان شویی در مناطق گرمسیر می افزاید.

گیاهان جزء اساسی منابع طبیعی تجدید شونده محیط زیست بوده و نقش مهمی در حفظ خاک و تنظیم چرخه آب در طبیعت، زیست و بقای حیات وحش، تامین بخش قابل توجهی از علوفه مورد نیاز دام های اهلی، حفظ تعادل محیط زندگی و تامین معیشت و ادامه امکان زیست انسان را دارند.

راه های حل پیش گیری سیلاب از نگاه کارشناسان محیط زیست پیچیدگی های آن قابل بررسی و مطالعه بوده و می توان در جهت مهار و کاهش خسارات آن راه حل های مناسب پیش از وقوع آن جستجو کرد: — تقویت پوشش گیاهی در نقاط آبخیز دار باعث حفاظت خاک و افزایش نفوذ پذیری آب در خاک و در نتیجه کاهش پتانسیل سیل خیز در منطقه و هم یکی راه های مباره به پیش گیری عوامل مخرب طبیعت تقویت پوشش گیاهی است . و بدین شیوه می توان حفاظت اکوسیستم ها را در منطقه نمود، حفاظت از اکوسیستم ها حفاظت از فرسایش خاک است.

— احیاء و اصلاح پوشش گیاهی در مراتع شمال شرق و شمال غرب کشور و وضعیت مناسبی و مطمئن را در رابط فرسایش خاک نشان دهد. هر چه پوشش گیاهی خاک در شیب آبخیز افزایش یابد خسارت را به حد اقل تقلیل می دهد و هم باز دارند خسارات وارده از آبخیز در مقابل سیل و برف کوچ خواهد شد.

— درخت کاری بته شانی در دره های و حاشیه رودخانه ها باعث کاهش شدت سیل و سرد شدن آن در بستر و حریم رودخان می شود. حفاظت خاک به وسیله ای احیا پوشش گیاهی در جهت حفظ خاک و اکوسیستم منطقه .

— کاشت درختان در کوه تپه ها برای بهبود طبیعت خیلی مفید است و مترامک ریشه ای آن باعث پایداری توده ای گل ، چسبناکی خاک و جلوگیری از حرکت خاک می شود ، برگ درختان مقدار بارندگی را می گیرد و از شدت رسیدن قطرات باران به زمین می کاهد و از روان آب شدن بارن بر روی سطح زمین پیش گیری می کند. ریشه درختان از طریق جذب بخشی از آب زیرزمینی و خشک کردن خاک نقش عمده ای در پایداری دامنه ها دارند. از این جهت کاشت پته های که دارای ریشه های عمیق تر و با انشعابات بیشتر نقش بهتری در حفظ خاک دارند.

— بررسی گونه های گیاهان از لحاظ پراکنش در نقاط مختلف کوه های افغانستان با مشخص کردن جایگاه هر گونه از گیاهان در محیط زیست روابط متقابل بین گونه ها را در جهت انبو یا جنگلی سازی آنها شناسایی کرد و از این اطلاعات بادر نظر گرفتن نقش انسان در محیط زیست آموزش های ابتدایی را جهت مدیریت بهتر اکوسیستم ها مختلف ارائه کرد.

— اصلاح و حفاظت میسر دریاها ، تثبیت بستر نقاط آسیب پزیر

دریاها ، کنترل فرسایش و رسوب و طراحی سازی های کنترل سیل و ترمیم اینها بخش ها از جمله مدیریت راه های پیش گیری کاهش خسارات سیل است .

روند توسعه شهر ها اعمار خانه های رهیشی معیاری در کوه دامنه جلوگیری تخریب محیط زیست و منابع طبیعی و در نتیجه کاهش خسارات آب خیز است.

— با مطالعه ی دقیق ساحه حوزه های آبخیز دلیل طغیان دریا ها جستجو کرد و راه های جلوگیری از وقع تغیان دریاها و سیل را تعیین کرد. با برنامه ریزی مطلوب مدیریت آب بتوانیم سیل را کنترل کرد و از آب دریا ها در جهت زراعت و تولید انرژی استفاده کرد.

— افغانستان کشوری کوهستانی است و دره های زیادی دارد ودر همه این دره ها بالای دریا ها می توان همین سدها ی کنترل سیل ساخت و حوض های مصنوعی در کنار دریا ها ، نقش برجسته ای در کنترل سیلاب ها و از هم مهمتر بخار آن در بارور کردن کوه های اطراف سد ، حوض ها از پوشش چنگلی آن باعث حفاظت خاک منطقه می شود.

موقعیت کوه پایه ، دامنه های شیب دار و آب و هوای خشک و نیمه خشک افغانستان در فصل بهار با در نظر گرفتن خشکی طبیعت در نقاط کم پوشش گیاهی پس از یک بارش بلافاصله روان آب های سطحی در حوزه ی آبخیز در سال جاری در برخی از نواحی شمال شرق و شمال غرب و نواحی مرکزی سیلاب پدید آمد و خسارات هنگفتی به منابع زراعت باغداری مردم راسانید . از نبود افراد مسلکی در راس ادارات مسنول موضوع سیل و مدیریت و کاهش خسارات آن در کشور ما چندان مورد توجه جدی قرار نگرفته است و فقط زمانیکه سیلاب مخروبی جاری می شود و فاجعه ای بوجود می آید، توجه مسنول به آن جلب می گردد. راه حل مشخص و مطمین برای کلیه مناطق سیل گیر احیاء پوشش گیاهای و حفاظت از پوشش جنگلی است پدیده ی سیل علیر غم همه ی پیچیدگی هایش قابل بررسی و مطالعه بوده و می توان با افراد متخصص حفاظت محیط زیست در جهت مهار و کاهش خسارات آن راه های مناسب جستجو کرد.

مدارک

ویکی پدیا